

УДК 37.017.92

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ – НАГАЛЬНА ПОТРЕБА НАШОЇ ДОБИ

Тамара Тюріна

Львівський медичний інститут
вул. Поліщука, 76, 79015 Львів, Україна
e-mail: lmi@ubc.lviv.ua

Розглядаючи людство як біоенергоінформаційну систему, невід’ємну складову біосфери Землі, доведено, що екологічна рівновага, гармонія на планеті тісно пов’язані з рівнем розвитку колективної свідомості людства, його духовної зрілості й системи ціннісних орієнтирів; розкрито залежність динаміки зміни індивідуальної системи ціннісних орієнтацій особистості від ступеня її духовного зростання, рівня розвитку свідомості; проаналізовано творчі можливості людської свідомості.

Ключові слова: індивідуальна система ціннісних орієнтацій, духовність, людина і людство як біоенергоінформаційна система, біосфера Землі, екологічний стан планети, планетарна і космічна свідомість.

Проблема формування духовних ціннісних орієнтацій особистості є однією із ключових у сучасній психолого-педагогічній науці та практиці, від її успішного вирішення чи, навпаки, невирішення залежить наше майбутнє: подальша еволюція землян чи морально-духовна деградація та самознищення людства.

У процесі свого розвитку особистість проходить відповідні етапи, ступені духовного становлення, що виявляється у певній індивідуальній системі ціннісних орієнтацій, які визначають її ідеали, моральні засади, принципи і, врешті-решт, життєвий шлях.

Якщо проаналізувати літературу з проблеми дослідження, то можна виявити, що існують на Землі так звані вічні, універсальні, всезагальні цінності, виражені в усі часи і у всіх релігіях та філософських школах. Такі вищі цінності, як, любов, добро, милосердя, справедливість, прагнення до пізнання, самопізнання та самовдосконалення є вічними, вони існують поза часом та простором. Саме тому вони можуть бути надійним орієнтиром духовного розвитку особистості, сприяють її внутрішньому зростанню, духовному самовдосконаленню тощо.

Кожна людина має свою індивідуальну систему ціннісних орієнтацій, яка постійно змінюється залежно від ступеня духовного зростання особистості, трансформації її свідомості чи, навпаки, духовної деградації.

Сучасні науковці тісно взаємопов'язують рівень розвитку системи ціннісних орієнтацій особистості з рівнем еволюції її свідомості.

Зокрема, І. Підласий [5, с. 6–13] виділяє п'ять ступенів еволюції свідомості сучасної людини залежно від ціннісних орієнтацій та рівня розвитку її потреб.

Для першого рівня (егоцентричного) характерне сильне „Его,” установка лише на власне „Я”, особистий престиж, самоствердження.

Для другого рівня еволюції свідомості пріоритетними вартостями стають родинні, зростає значення піклування про інших, але поки що найближчих (родичів і батьків).

Для третього рівня притаманні цінності, що пов'язані з життям у суспільстві, розуміння приналежності до свого народу, нації. Людина піднімається до рівня громадянської активності, патріотизму, національної свідомості.

Четвертий рівень – це здатність розуміти інших, усвідомлювати свою приналежність до людства і те, що людство – єдиний організм. Свідомість людини розширюється до розуміння єдності людства, загальнолюдських цінностей.

Наступний рівень трансформації свідомості людини характеризується розумінням того, що Сонячна система – єдиний організм, а Земля – його частина. Усім керує Всесвітній Розум. З цього випливає відповідне ставлення до буття, усіх живих організмів, до себе.

Отже, за І. Підласим, процес трансформації свідомості, її одухотворення охоплює проходження людиною відповідних етапів, ступенів її становлення, які дослідник пов'язує зі зміною системи вартостей людини, еволюцією її потреб.

На шляху земної еволюції трансформується, одухотворюється свідомість особистості і, відповідно, з часом змінюється індивідуальна система її ціннісних орієнтацій: від переваги вартостей, потреб егоцентричного характеру до поступового становлення потреб, цінностей соціоцентричних (прагнення до соціальної гармонії, поваги прав людини і народів) і далі до самоформування особи високодуховної, для якої притаманний космоцентризм: піднесена свідомість, відчуття єдності із Землею, Космосом, усім людством, відповідальність за Світ, усвідомлене прагнення до Вищих, Духовних, Універсальних вартостей.

Ми ставили за мету простежити тісний взаємозв'язок, взаємозалежність досягнення рівноваги у світі, гармонізації стосунків у суспільстві, подолання екологічної кризи, виживання, збереження людства як виду, його подальшої еволюції від усвідомлення педагогічною громадськістю і вирішення у планетарному масштабі проблеми формування високодуховної особи з

космічним рівнем свідомості, для якої характерна перевага духовних вартостей, потреб та ідеалів.

Проблема взаємозалежності, взаємозумовленості екологічного стану планети, гармонізації суспільного життя, можливості виживання та подальшої еволюції людини і людства від морально-духовного стану землян, повернення до пріоритетних духовних цінностей, планетаризації та космізації свідомості порушена у дослідженнях Г. Дульнева, Т. і В. Тихоплав, А. Акімова, Г. Шипова, Г. Грабового, А. Дмитрієва, Г. Шевченко, В. Ульшина, О. Марусенко та ін. Доведено, що людина – це біоенергоінформаційна система, активна одиниця, частина Універсаму, яка перебуває у сталій енергоінформаційній взаємодії, взаємозв'язках із Всесвітом, Землею, природою, суспільством. Людина постійно (не усвідомлюючи цього) обмінюється з довкіллям почуттями, думками, які є енергетичними за своєю основою і несуть певний заряд енергії-інформації – позитивної чи негативної, що гармонізує чи, навпаки, деструктивно, руйнівним чином впливає як на саму людину, так і навколишній світ. Однак, на превеликий жаль, сучасна людина не бажає зрозуміти своєї відповідальності, усвідомити, що від її внутрішнього стану, його гармонії чи дисгармонії залежить збереження рівноваги на Землі, що саме через свій внутрішній світ вона активно впливає на зовнішній, формує його.

Сучасні вчені доводять, що наша планета – це живий енергонасичений організм, високоорганізована система і що Земля за своїм рівнем розвитку в духовній ієрархії Всесвіту перебуває набагато вище, ніж людина [13, с. 27]. Про розумність Землі писали у своїх працях В. Вернадський, О. Реріх, М. Тимофєєв-Ресовський, К. Ціолковський, а серед сучасних учених – В. Казначеев, І. Яницький та ін. Вони розглядають людство як невід'ємну складову планети, яка біологічно повинна функціонувати за законами материнського організму.

Відповідно до новітніх наукових даних біосфера Землі – самоорганізуюча система, яка повинна підтримувати на відповідному рівні певний екологічний баланс між усіма своїми компонентами. Невід'ємною складовою біосфери Землі, як вище зазначалося, є людство, яке своєю негативною енергетикою вносить у діяльність біосфери дисбаланс, порушує гармонію і є реальною загрозою, небезпекою для планети.

На думку деяких сучасних вчених (Г. Шевченко, В. Ульшина, А. Дмитрієва, В. і Т. Тихоплав, Г. Дульнева, О. Марусенко та ін.), певну роль у появі земних катаклізмів відіграє інтегральна негативна енергія людства, низький рівень свідомості й духовності землян.

Кожна людина за своєю суттю є носієм позитивної (світлоносною, творчою) енергії чи, навпаки, темної, деструктивної, яка гармонізуючи або руйнівним чином впливає на довкілля. Особливо це стосується інтегральної

енергії людства: викид колективної негативної енергії спричиняє різноманітні земні катаклізми.

У дослідженнях останніх років зазначається, що природні катаклізми (землетруси, повені, урагани, озонові діри) зумовлені саме людиною, негативним колективним мисленням людства, низьким рівнем свідомості й духовності, тобто негативним енергетичним впливом землян на Живий Організм Планети, що призводить до порушення екологічного балансу Землі.

Саме людський чинник (низький рівень свідомості, духовності, егоцентрична спрямованість) є важливою причиною порушення екологічної рівноваги на Землі.

Як свідчать новітні наукові відкриття кінця XX – початку XXI століття, енергія негативного колективного мислення, емоцій, почуттів спричиняє різноманітні земні катаклізми, порушуючи екологічний баланс планети.

За словами В. Ульшина, головною причиною більшості природних катастроф на Землі є несгармонізована інтегральна планетарна свідомість людства. Він акцентує, що людський чинник (низький рівень свідомості) стає першопричиною катастрофічного перебігу змін на планеті. На його думку, небезпеки самознищення людства можна запобігти тільки за умови духовного перетворення суспільства, зміни життєвих настанов, переведення їх на духовні цінності. [10, с. 14–15].

За словами О. Марусенко, екологічна криза планети тісно взаємопов'язана з низьким рівнем свідомості людей, з духовною кризою. На її думку, лише повернення до пріоритетних духовних цінностей може сприяти очищенню і піднесенню свідомості людей, духовному відродженню людства, лише таким шляхом можливо змінити інтегральну свідомість людства і перевести енергію думок і дій більшості людей у творче русло [4, с. 117].

З огляду на це одухотворення, піднесення свідомості сучасної людини, формування у молодого покоління розуміння переваги морально-духовних вартостей, особистої та колективної відповідальності за свої думки, почуття, емоції, тобто за формування своєї позитивної енергетики у планетарному і космічному масштабі, є нагальною потребою нашої доби.

Останніми роками висловлюють думки як про творчі, так і руйнівні можливості впливу людської свідомості на навколишню дійсність.

Дослідженню феномена людської свідомості присвячені праці М. Мамардашвілі, М. Лосського, Г. Шпета, О. і М. Реріх, В. Вернадського, Шрі Ауробіндо Гхоша, Р. Пенроуза, А. Госвами, Н. Полоннікова, В. і Т. Тихоплав, Г. Грабового, А. Московського, А. Акімова, Г. Шипова, Г. Грабового та ін.

Як трактують поняття “свідомість” науковці кінця XX – початку XXI століття?

Р. Пенроуз, А. Госвами, Н Полонніков вважають, що свідомість – це космічне явище, вона є тим основоположним принципом, на якому ґрунтується все у Всесвіті.

Зокрема, за словами Р. Полоннікова, “свідомість – це універсальне явище, яке наявне всюди і в найменших, і в найбільших об’єктах Всесвіту [6, с. 26].

Підтвердження цих ідей знаходимо і у Шрі Ауробіндо Гхоша: “Усе навколо – це свідомість, тому що усе є Буття чи Дух... Якщо хоча б одна точка Всесвіту не мала б свідомості, то увесь Всесвіт не мав би її, тому що буття повинно бути єдиним” [7, с. 72]. В. Вернадський з цього приводу стверджує: “Людська свідомість – це і є космічна свідомість” [2, с. 479, 496].

Щоб повніше зрозуміти сутність феномена людської свідомості, сьогодні необхідно звернутися до нових розробок у галузі природничих наук. Ключові аспекти нової наукової парадигми, що дають змогу глибше зрозуміти цей феномен, розглянуті, зокрема, у працях А. Акімова, Г. Шипова. Г. Грабового та ін. Відкриття інформаційних взаємодій у природі (концепція фізичного вакууму і торсійних полів А. Акімова, Г. Шипова) допомагають пояснити феномен людської свідомості й пов’язані з ним численні вияви цих взаємодій, носіями яких є торсійні поля.

Вищезазначені дослідники висувують гіпотезу щодо існування Поля Свідомості Всесвіту, а людську свідомість трактують як частину, фрагмент цього поля [1].

Отже, на думку учених-природознавців, людська свідомість має космічний характер і є фрагментом Вселенської Свідомості. За словами російських учених В. Тихоплав і Т. Тихоплав, “вселенська Свідомість – це хвильова енергоінформаційна субстанція вселенського масштабу що уособлює Творця, яка має необмежені, різноманітні можливості саморозвитку та усвідомленості і володіє безмежними можливостями творити все Суше у Світобудові” [8, с. 135].

Сучасні дослідники наводять гіпотезу щодо існування різних ступенів еволюції свідомості у Всесвіті. Згідно з цим припущенням, усі об’єкти Всесвіту, зокрема і людина, “демонструють” той чи інший рівень свідомості залежно від ступеня свого еволюційного розвитку. Зокрема, за словами відомого англійського біолога Джуліана Хакслі, “у процесі еволюції усвідомленість стає дедалі важливішою характеристикою живих організмів, доки, нарешті, для людства вона не стане найважливішою характеристикою життя...” [11, с. 328].

На цей феномен неодноразово вказував і В. Вернадський. Він зазначав, що “наявний один факт розвитку Землі – це посилення свідомості” [3, с. 453]. Не випадково і К. Юнг вбачав мету людського життя в усвідомленому розвитку свідомості [9, с. 216].

Деякі сучасні вчені-природознавці (В. Пликін, А. Акімов, Г. Шипов, Е. Бороздін, В. Волченко та ін.) розглядають свідомість як вищу форму творчої інформації.

Згідно з концепцією фізичного вакууму і торсійних полів, свідомість є особливою формою польової торсійної матерії, яка одночасно є і свідомістю, і інформацією, тобто йдеться про те, що свідомість як вища форма інформації, усвідомлюючи себе, творить нову інформацію. На думку сучасних дослідників, свідомість є вищою формою розвитку інформації, яка здатна утворювати себе.

Такі сучасні вчені, як А. Форд, Р. Монро, Р. Мейланов трактують свідомість не тільки як утворювальну інформацію, але й як особливу форму енергії.

Отже, згідно з цими ідеями, Всесвіт має у своїй основі Свідомість як Єдине Світове Начало, яке одночасно є й Енергією, й Інформацією, відповідно, першопричиною і Творчим Началом усього. Людська свідомість є частинкою, фрагментом Свідомості Всесвіту, за своєю природою, має творчі можливості. За словами Г. Шипова, сучасна фізика визначає свідомість як здатність системи до цілеспрямованої енергоінформаційної самодії та взаємодії. Висока свідомість – це висока інформативність і висока життєвість. Усе має свідомість. Але чим вищий рівень свідомості людини, тим ефективніше вона може взаємодіяти з навколишніми системами, іншими людьми, тим глибше вона може впливати сама на себе з метою перетворення, вдосконалення власної особистості [10, с. 27–28].

Сучасні вчені доводять, що під впливом думок, емоцій, волі людини, які і є виявом її свідомості, змінюється ДНК, структура і хімічний склад рідини, програмується поведінка тварин, змінюються показники фізичних приладів.

Отже, можна припустити, що свідомість людини є частинкою, фрагментом Вселенської Свідомості, це згусток енергії, якість якої, тобто її інформаційно-творча здатність, залежить від рівня духовної еволюції людини. Чим вищий духовний рівень розвитку людини, тим вищий, відповідно, рівень її свідомості, тим сильніше і глибше людина може впливати як на себе (щодо самовдосконалення), так і на довкілля (з метою її гармонізації).

Отже, коли людина піднімається до рівня високодуховної істоти, то починає усвідомлювати себе частинкою Божественної Космічної Свідомості, тоді людина досягає звільнення і перетворюється з об'єкта еволюції у її свідомого творця чи суб'єкта еволюції.

Г. Грабовий у своїй праці “Вчення про спасіння та гармонійний розвиток” [3], яка зареєстрована у статутних документах ЮНЕСКО,

стверджує, що сучасне людство достатньо розвинуте, щоб піднятися на новий еволюційний виток свідомості – духовної, космічної.

Головна ідея його Вчення полягає у тому, що спасіння земної цивілізації від можливої глобальної катастрофи і гармонійний розвиток цивілізації у безмежному часі й просторі можливі лиш завдяки підвищенню рівня колективної свідомості землян. Свідомість людини вчений-дослідник розглядає як елемент Світу, в якому всі елементи взаємопов'язані. Трансформація, зміна свідомості людини приводить, відповідно, до зміни всіх інших елементів. Значний вплив на навколишній світ має колективна свідомість усіх об'єктів інформації, особливо колективна свідомість людей. В. Грабовий стверджує, що, змінюючи колективну свідомість, ми можемо, відповідно, змінювати довкілля. Зокрема, якщо у колективну свідомість ввести положення про спасіння світу і гармонійний розвиток, про безсмертя у фізичному тілі, про щасливе життя на Землі, то воно насправді так і буде.

Людський організм – це система, здатна до безмежного самовдосконалення, можливості людського організму безмежні. Розвиток особистості, її вдосконалення пов'язані з еволюцією людської свідомості. Щоб змінити, вдосконалити себе, згармонізувати навколишній світ, необхідно мати вищий рівень свідомості. За Г. Грабовим, високий рівень свідомості – це стан, піднесення, відчуття повноцінності життя, наповненості радістю і щастям. На його думку, сходження до вищих рівнів свідомості – це і є, посуті, шлях до бога. Як вважає вчений, царство боже – це і є вищий, духовний рівень свідомості, тому й кажуть, що царство боже в середині нас (людини). Дух керує свідомістю, свідомість лише виконує функцію опрацювання інформації. Коли людина досягне духовного ступеня свідомості, тоді вона підніметься до рівня творця: зможе змінювати, вдосконалювати себе і навколишній світ.

Зміна стану свідомості й сходження до вищих рівнів – актуальне завдання, що стоїть перед сучасною людиною і людством.

Грабовий дає конкретні рекомендації, наводить технології структурування свідомості, що спрямовані на одухотворення, космізацію людської свідомості у напрямі з'єднання, злиття її з свідомістю Творця.

Одухотворення людської істоти, космізація її свідомості за методами Грабового сприятиме розкриттю божих можливостей людини, що закладені в кожному з нас Творцем: людина навчиться запроваджувати духовний контроль над реальністю, творити навколишній світ на гармонійній основі, лікувати людей і самолікуватися, усвідомлено вічно еволюціонувати у просторі й часі.

Отже, сучасна наука довела, що людина – це біоенергоінформаційна система, важливий компонент Універсуму, біосфери. Вона перебуває в енергоінформаційній взаємодії з навколишньою дійсністю, характер якої

залежить від того, носієм якої енергії є певна особа. Людина, як носій позитивної чи негативної енергії, здійснює відповідний вплив на навколишній світ: творчий, позитивний чи, навпаки, темний, руйнівний, деструктивний. Саме колективна енергія землян, рівень духовності й інтегральна свідомість, ціннісні орієнтири мають значний вплив на екологічний стан планети, еволюцію людства.

Як свідчить аналіз літератури з проблеми дослідження, низький рівень духовності й свідомості, егоцентричні вартісні орієнтири негативно впливають на біосферу Землі, утворюючи дисбаланс, порушують її рівновагу. Отже, важливе завдання, що стоїть перед сучасною психолого-педагогічною наукою та практикою, – сформувати у молодого покоління усвідомлення особистої і колективної відповідальності за рівновагу на Землі, розуміння, що від екології душі кожного залежить екологія навколишнього світу, надважливості духовного самовдосконалення, самоформування планетарного і космічного рівня свідомості, надання переваги духовним ціннісним орієнтирам.

На наш погляд, доцільною була б подальша розробка системи формування духовних ціннісних орієнтацій молодого покоління для усіх вікових категорій на різних рівнях освіти, змісту, методів та засобів одухотворення власної свідомості.

1. *Акимов А. Е., Шипов Г. И.* Сознание, физика торсионных полей и торсионные технологии // Сознание и физическая реальность. 1996. Т. 1. № 2. С. 66–72.

2. *Аксенов Г. П.* Вернадский. М., 1994.

3. *Грабовой Г. П.* Воскрешение людей и вечная жизнь – отныне наша реальность. СПб., 2002.

4. *Марусенко Е. А.* Некоторые параллели экологического и духовно-нравственного кризисов современности // Духовність особистості: методологія, теорія і практика: Зб. наук. пр. Вип. 2(8). Луганськ, 2005. С. 111–118.

5. *Підласий І.* Ідеали українського виховання // Рідна школа. 2000. № 4. С. 6–13.

6. *Полонников Р. И., Хлуновский А. Н., Юсупов Г. М.* Биомедицинская информационная система для оценки и прогнозирования динамики возможного развития процессов в организме и сознании // Биомедицинская информация и эниология. СПб., 1995. С. 12–32.

7. *Сатпрем.* Шри Ауробиндо Гхош или Путешествие сознания. Бишкек, 1992.

8. Тихоплав В. Ю., Тихоплав Т. С. Начало начал. СПб., 2003.
9. Тихоплав В. Ю., Тихоплав Т. С. Кардинальный поворот. СПб., 2002.
10. Ульшин В. А. Виховання духовності – глобальна проблема людства // Директор школи, ліцею, гімназії. 2004. № 5. С. 14–20.
11. Форд Артур. Жизнь после смерти, как об этом было рассказано Джерому Элисон // Восток и Запад о жизни после смерти. СПб., 1993.
12. Шипов Г. И. Современная физика и космическая Эволюция человека // Ступени грядущего синтеза. Современное состояние культуры и проблемы духовно-нравственного воспитания человека: Материалы междунар. общ.-практ. конф. Минск, 1998. С. 7–30.
13. Яницкий И. Н. Физика и религия. М., 1995.

FORMATION OF SPIRITUAL VALUE DISPOSITIONS AS AN URGENT NEED OF MODERN LIFE

Tamara Tiurina

*Lviv Medical Institute
Polishchuka Str., 76, UA–79015 Lviv, Ukraine
e-mail: lmi@ubc.lviv.ua*

The author regards mankind as bioenergoinformational system, an integral part of the Earth's biosphere and argues that ecological balance and harmony on the planet depend on the level of human collective consciousness development, human spiritual maturity and value system. The paper reveals the dependence of the dynamics of personal value dispositions on the level of his/ her spiritual growth and consciousness development. It analyses the creative potential of human consciousness.

Key words: individual system of value dispositions, spiritual, mankind as bioenergoinformational system, Earth biosphere, the ecological balance on the planet, planetary and cosmic consciousness.

Стаття надійшла до редколегії 17.10.2005
Прийнята до друку 25.05.2006